

Изложбата “Русенски природоизпитатели” в Националния природонаучен музей

Мая ВАСИЛЕВА



На 20 април 2004 г. специалисти от отдел “Природа” към Регионалния исторически музей в Русе подредиха документална изложба във фоайето на Националния природонаучен музей, посветена на русенските учители и естествовници Васил Ковачев и Михаил Халваджиев. Изложбата е организирана във връзка с честването на 100-годишнината от създаването на Русенския музей. Изложените снимки, оригинали и копия от научни трудове, научно-популярни статии, факсимилета,

както и формалинови препарати и хербарий от 1902 г., представят живота и научната работа на двамата природоизпитатели. Те са тясно обвързани с историята на музея и по специално на отдела “Природа” към него. През 1904 г. в Държавната мъжка гимназия “Княз Борис” в Русе се създават археологическа и природонаучна сбирка, събрани и организирани от братята Карел и Херменгул Шкорпил, както и от учителя по естествознание Васил Ковачев. Това поставя начало на съществуването на Исторически музей в Русе.

Васил Ковачев е роден на 1 януари 1866 г. в гр. Русе. Основно и гимназиално образование получава в тукашната Мъжка гимназия, като основен тласък за развитието му като природоизпитател дава учителят по естествознание чехът Вацлав Колар. Пак под негово влияние Ковачев записва естествени науки в Новоросийския университет в Одеса. През 1889 г. се завръща в България, където учителства 2 години във Велико Търново, а след това в Държавната мъжка гимназия в родния си град. Там посвещава 20 години от живота си на преподаване, събиране на материали от растителния и животински свят, занимавайки се активно и с обществена дейност. Положените усилия и изявеният ентузиазъм му позволяват да създаде богата колекция от растителни и животински материали. В резултат на събирателската си дейност Ковачев успява да публикува голям брой научни трудове в областта на ботаниката и зоологията, както и някои научно-популярни статии. Сред най-значимите му работи са: “Принос за изучаване на ентомологическата фауна на България”, “Херпетологична фауна на България”, “Сладководната ихтиологична фауна на България” и “Бозайната фауна на България”. След 1912 г. заема различни длъжности - инспектор, директор, учител - в градовете София, Пловдив, Хасково и Кюстендил. В края на живота си се връща в Русе, сломен от тежка наследствена болест и умира на 60-годишна възраст. Неговите колекции постъпват в отдел “Природа” на Русенския музей, като по този начин създават

основата на бъдещия фонд. Днес хербария на Васил Ковачев, съдържащ около 900 листа със 781 вида, и част от зоологическите препарати се съхранява във фондовете на отдела.

Вдъхновен от намерените материали на Васил Ковачев (включително кости и зъби на фосилни бозайници), **Михаил Халваджиев** (1914–1988) продължава неговата работа. Роден в с. Самоводене (Великотърновско), той допринася съществено за развитието на палеонтологията в България. Михаил Халваджиев е заемал различни длъжности – от учител в Русенската мъжка гимназия, до директор на Техникума по зърносъхранение и зърнопреработка “Асен Златаров” в Русе (1964–1977). Бил е също така и директор на Вечерната гимназия (1952–1954), секретар на Природонаучното сдружение – секция Русе (1959–1977), директор на 5-то единно средно училище в гр. Русе (1957–1962) и инспектор по биология и химия към Окръжен отдел “Просвета” (1962–1964). През 1954 г. се създава отдел “Природа” към Русенския музей и Михаил Халваджиев е негов пръв уредник. Като научен работник се посвещава на събиране и изследване на останки от фосилни бозайници. В пясъчните карриери в селата около Русе открива много фосили на различни животни, между които и такива на мастодонти и мамути, които систематизира и изследва. Плод на няколкогодишен труд е работата му: “Терциерна бозайна фауна от Русенско”. Днес тези вкаменелости са експонирани в Русенския исторически музей. Палеонтологичната колекция от фосилни бозайници е причина изложбата “Бозайници на 6 000 000 години” да се радва на голям интерес от страна на русенската общественост.

Работата на двамата природоизпитатели е пионерна, имайки предвид трудността в намирането на материали, средства за работа и оскъдната литература. Постиженията им в науката оставят трайна следа в историята на естествознанието в България. Вдъхновени от тяхната работа, днешните биолози продължават делото им в научното поприще.

Адрес на автора:

Мая Василева

Регионален исторически музей

пл. Ал. Батенберг 3

7000 Русе